

2. Дистанційне навчання як нова технологія практичної підготовки і контролю якості освіти у вищих медичних навчальних закладах / Д.С. Аветіков, І.В. Яценко, К.П. Локес, С.О. Ставицький // Актуальні питання контролю якості освіти у вищих медичних навчальних закладах : матеріали наук.- практ. конф. з міжнар. участю. - Полтава, 2018. - С. 8-10.
3. Локес К. П. Проблеми і перспективи дистанційної форми навчання в закладах вищої медичної освіти України / К. П. Локес, Д. С. Аветіков, Д. В. Стебловський // Реалії, проблеми та перспективи вищої медичної освіти : матеріали навч.-наук. конф. з міжнар. участю, м. Полтава, 25 березня 2021 р. - Полтава, 2021. - С. 157-158.
4. Методи контролю рівня знань студентів стоматологічних факультетів вищих медичних навчальних закладів / К.П. Локес, І.В. Яценко, О.О. Розколуца, В.В. Айперт // Актуальні питання контролю якості освіти у вищих медичних навчальних закладах : матеріали наук.- практ. конф. з міжнар. участю. - Полтава, 2018. - С. 154-156.
5. Опанування студентами практичних навичок - важливий етап фахового навчання ортодонції / Л. В. Смаглюк, А. Є. Карасюнок, А.В. Ляховська, Г. В. Воронкова // Сучасна медична освіта: методологія, теорія, практика : матеріали Всеукр. навч.-наук. конф. з міжнар. участю, м. Полтава, 19 березня 2020 р. - Полтава, 2020. - С. 202-203.
6. Особливості викладання стоматологічної імплантології на кафедрі ортопедичної стоматології з імплантологією Української медичної стоматологічної академії / О. В. Добровольська, О. В. Добровольський, В.М. Дворник, Г. М. Кузь // Сучасна медична освіта: методологія, теорія, практика : матеріали Всеукр. навч.-наук. конф. з міжнар. участю, м. Полтава, 19 березня 2020 р. - Полтава, 2020. - С. 72-74.

УДК 378.016:811.111]:821.09(560)(092)ШАФАК

МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ВИКОРИСТАННЯ АНГЛІЙСЬКОМОВНОГО РОМАНУ ЕЛІФ ШАФАК «ОСТРІВ ЗНИКЛИХ ДЕРЕВ» ДЛЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ДИСКУСІЇ СТУДЕНТІВ ЩОДО РОЛІ РІДНОЇ МОВИ У ЖИТТІ ЛЮДИНИ

Луцьова Т.В.

Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка, Полтава, Україна

У статті окреслено ключові методичні зміни, які відбулися у викладанні англійської мови як іноземної у XXI столітті у зв'язку з мультилігвальним поворотом і деколонізованим підходом до викладання англійської мови, а також відзначено специфіку мовної ситуації в Україні. Із ух позицій визначено потенціал використання англійськомовного роману Еліф Шафак «Острів зниклих дерев» у процесі викладання англійської мови як іноземної студентам вищих навчальних закладів України і запропоновано конкретні завдання для організації дискусії студентів щодо ролі рідної мови у житті людини.

Ключові слова: вища школа, англійська мова як іноземна, рідна мова, материнська мова/ батьківська мова, мультилігвальний поворот, деколонізований підхід до викладання англійської мови.

The paper outlines the key changes that teaching English as a second / foreign language has undergone in the 21st century with the multilingual turn and decolonised pedagogy. The paper also points toward the specifics of the linguistic situation in Ukraine. Based on the ideas of the multilingual turn and decolonised teaching of English as well as considering the peculiarities of the linguistic situation in Ukraine, the paper analyses the potential of using Elif Shafak's novel The Island of Missing Trees in teaching English to Ukrainian university students and offers tasks to facilitate students' discussion of the role of the native language in the lives of people.

Keywords: higher education, English as a foreign language (EFL), native language, mother tongue, multilingual turn, decolonised teaching of English.

Розвідка присвячена розкриттю методичного потенціалу використання англійськомовного роману Еліф Шафак «Острів зниклих дерев» [5] у роботі зі студентами вищих навчальних закладів України в контексті пошуку таких підходів до навчання англійської мови як іноземної, які були б суголосні розвиткові світової теоретичної і методичної думки, а також урахували українські реалії.

З початку XXI століття особливий інтерес та увагу серед фахівців, котрі працюють у царині навчання англійської як другої чи іноземної мови привернула ідея зміни традиційного монологічного і монокультурного підходу викладання англійської мови [3, с. 93], що пов'язано з усвідомленням того факту, що комунікативні ситуації, у яких використовується англійська мова, є переважно міжкультурними та мультилінгвальними [3, с. 97]. Відповідно сформувався так званий «мультилігвальний поворот», який набуває все більшої потужності [4, с. 80].

Основи ідеї мультилігвального повороту у їх заломленні для вивчення англійської мови як іноземної можна стисло сформулювати таким чином: нормою у світі є мультилінгвізм, а не монологізм; білінгв – це особистість, усі мовні ресурси якої становлять певну цілісність, а не два монологіва в одному з двома наборами дискретних ресурсів; вивчаючи англійську мову, мовець додає до свого мовного репертуару ще один ресурс; у кожній конкретній ситуації спілкування білінгви покладаються на всю цілісність своїх мовних ресурсів, добираючи з неї відповідні до ситуації компоненти; усі компоненти цілісності мовних ресурсів є важливими. Відповідно під час викладання англійської мови як іноземної з позицій мультилінгвального підходу інші мови, якими володіє мовець, отримують вищий ціннісний статус у порівнянні з їх оцінкою за традиційного монологічного і монокультурного підходу.

Мультилігвальні засади навчання англійської мови як іноземної концептуально узгоджуються з деколонізованим підходом до викладання англійської мови [2, с. 41], який передбачає такі педагогічні практики, за яких інші мови, якими володіють ті, хто вивчають англійську, не зазнавали б девальвації.

На нашу думку, використання ідей деколонізованого підходу до викладання англійської мови є надзвичайно актуальним в Україні, оскільки в українському суспільстві є велика потреба як в опануванні англійською як

мовою міжкультурного спілкування, так і в підтримці розвитку української мови як рідної мови для багатьох громадян України і як державної мови в Україні. У даній розвідці пропонуємо конкретний приклад таких завдань для роботи зі студентами вищих навчальних закладів України, які б одночасно сприяли розвитку навичок володіння англійською мовою та употужнювали усвідомлення ролі рідної мови.

Матеріалом для пропонованих завдань ми обрали роман Еліф Шафак «Острів зниклих дерев», написаний англійською мовою. Вибір цього твору обумовлений такими факторами:

Еліф Шафак – британсько-турецька письменниця – цікавим для вивчення є те, як вона трансліює свій різнокультурний досвід за допомогою англійської мови;

Еліф Шафак є визнаною письменницею і відзначена багатьма нагородами, із яких цілий ряд премій їй присвоєно за роман «Острів зниклих дерев» [1] – вивчення цього твору допоможе студентам долучитися до сучасного культурного простору;

роман «Острів зниклих дерев» відносно невеликий за обсягом (містить 343 сторінки) [4] і за своїми лексичними та граматичними характеристиками буде доступним студентам вищих навчальних закладів України, які вивчають англійську мову як іноземну – роботу з цим текстом можна включити до завдань для домашнього читання або під час засідань книжкового клубу;

у творі відображено функціонування англійської мови у міжкультурному спілкуванні – матеріал цієї художньої розповіді можна використати для стимулювання дискусії.

Коротко опишемо роман, щоб контекстуалізувати пропоновані в даній розвідці завдання. Розповідь стосується насамперед родини, яка складається з туркині-кіпріотки Дефне, грека-кіпріота Костаса та їхньої доньки Ади, народженої у Великій Британії. Події розгортаються у двох часових планах: у 1970-ті роки – юність Дефне та Костаса і на початку XXI століття – шкільні роки Ади. Основний конфлікт у романі пов'язаний з трагічними подіями Кіпрської суперечки. Роман написаний англійською мовою з вкрапленням турецьких, грецьких та арабських слів, поданих у транслітерації латиницею. Ці слова зібрані в глосарій, упорядкований в алфавітному порядку і розташований у книзі після роману [5, с. 349-350]. Окремі персонажі роману є білінгвами, проте Ада – центральний персонаж – володіє лише англійською мовою.

Цікаво відзначити, що в переліку розміщених у книзі питань для обговорення в групі [5, с. 355-356] одне питання з десяти стосується комунікації між людьми, а саме: "You don't share a language, you think, and then you realize, grief is a language. We understand each other, people with troubled pasts." *How does the novel treat the themes of grief and trauma? how do Ada and Kostas differ in their approaches to grieving for Defne?* [5, с. 355]. Як бачимо, це питання спрямовується на обговорення проблеми травми. На нашу думку, використана з роману цитата також добре надається для обговорення питання пошуку засобів міжкультурної комунікації.

Однак понад усе роман може стати чудовим ресурсом для організації дискусії студентів щодо ролі рідної мови в житті людини. Виокремимо ключові сюжетні моменти роману, які доцільно використати як точки для започаткування дискусії:

Ада розмовляє лише англійською і не володіє ні турецькою, ні грецькою мовами – рідними мовами своїх батьків, при цьому Ада майже нічого не знає ні про Кіпр, ні про життя своїх батьків на Кіпрі;

Дефне в еміграції слухала пісні рідною турецькою мовою;

Для Мерієм, тітки Ади і рідної сестри її матері, надзвичайно важливо, щоб Ада називала традиційні страви за допомогою турецьких, а не грецьких слів, однак Ада не розуміє навіщо;

Ада і її тітка Мерієм спілкуються англійською мовою, яку Мерієм вивчала в школі, при цьому Мерієм постійно використовує у мовленні турецькі прислів'я, які вона перекладає англійською і нерідко розтлумачує їх також англійською;

співвласники таверни під фіговим деревом грек Йоргос і турок Юсуф добре знаходили спільну мову, у романі імплікується, що вони обидва розмовляли як грецькою, так і турецькою мовами;

зворушливий момент у житті Йоргоса і Юсуфа пов'язаний із годининком з викарбуваними рядками з поезії видатного грецького поета.

Уважаємо, що на основі виокремлених вище сюжетних елементів роману доцільно запропонувати студентам обговорити такі питання, сформовані у два блоки: блок А – рефлексії над репрезентацією мов у романі, блок Б – обмін власними думками з дискутованої проблематики.

Питання блоку А:

як у романі представлено роль рідної мови для самоідентифікації, для емоційного балансу, для родинних зв'язків, для культурних зв'язків?

як у романі проблематизовано роль материнської/ батьківської мови?

як у романі представлено роль рідної мови у контексті інших мов, котрими володіє особистість?

Питання блоку Б:

на вашу думку, якою є роль рідної мови для самоідентифікації, для емоційного балансу, для родинних зв'язків, для культурних зв'язків?

на вашу думку, якою є роль материнської/ батьківської мови для самоідентифікації, для емоційного балансу, для родинних зв'язків, для культурних зв'язків?

на вашу думку, чи важливо підтримувати спілкування рідною мовою під час навчання / стажування / роботи за кордоном?

на вашу думку, яким має бути баланс української, англійської та інших мов в Україні?

Хочемо наголосити, що вважаємо за доцільне запропонувати студентам висловлюватися під час дискусії як англійською, так і українською мовами.

Безумовно, запропонована дискусія не повинна обмежуватися визначеними вище питаннями. Також доцільно надати студентам можливість порівняти трактування обговорюваних питань в інших художніх творах.

ЛІТЕРАТУРА

1. Biography. Elif Shafak. URL: <https://www.elifsafak.com.tr/biography> (Accessed 03.02.2025).
2. Liddicoat A., Han Y. Politics, ideologies, values, and power in English language teaching. *The Routledge handbook of teaching English as an international language*. Selvi A. F., Galloway N. (Eds). Abingdon, Oxon; New York, NY: Routledge. 2025. pp. 34-48.
3. Marlina R. Teaching English as an international language. *The Routledge handbook of teaching English as an international language*. Selvi A. F., Galloway N. (Eds). Abingdon, Oxon; New York, NY: Routledge. 2025. pp. 93-109.
4. May S. The multilingual turn, language policy, and English as a 'world language'. *The Routledge handbook of teaching English as an international language*. Selvi A. F., Galloway N. (Eds). Abingdon, Oxon; New York, NY: Routledge. 2025. pp. 77-90.

Список джерел ілюстративного матеріалу

1. Shafak E. *The Island of Missing Trees*. Penguin Books, 2022. 356.

УДК 378.016.616.31-085:37.091.33

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ДИДАКТИКИ ТЕРАПЕВТИЧНОЇ СТОМАТОЛОГІЇ ВИЩОЇ ШКОЛИ

Любченко О.В., Домніч В.Є., Воропасєва Л.В., Крючко А.І.

Харківський національний медичний університет, м. Харків, Україна

Сучасна дидактика накопичила значний масив інформації щодо ефективного використання інформаційних технологій у процесі професійної підготовки майбутнього фахівця. Аналіз цих напрацювань дав змогу виокремити проблеми, розробка яких залишається актуальною для дидактики вищої школи.

Ключові слова: дидактика, методи навчання, компетенції, оцінювання, освіта.

Modern didactics has accumulated a significant amount of information on the effective use of information technologies in the professional training of future specialists. Analysis of these developments has made it possible to identify problems, the solution of which remains relevant for higher school didactics.

Keywords: didactics, teaching methods, competencies, assessment, education.

Дидактика вищої школи — це наука про навчання, яка вивчає процеси навчання і виховання у вищих навчальних закладах. Сучасні актуальні питання цієї галузі науки можуть бути різноманітними, серед них можна виділити кілька основних:

1. Інтеграція традиційних і інноваційних методів навчання.

Використання інноваційних технологій у навчанні, таких як онлайн-курси, дистанційне навчання, комбіновані форми навчання (blended learning), стало однією з найважливіших тем. Водночас важливим є не лише впровадження нових технологій, а й інтеграція їх з традиційними методами навчання, щоб зберегти ефективність і якість навчального процесу. [2, с.73-76; 4, с.132-154; 5, с.74-75; 6, с.29-90]

Дистанційна форма навчання стала, майже, єдиною можливою формою навчання в прифронтових населених пунктах, що дозволяє отримувати знання здобувачам освіти незалежно від їх місця перебування, відповідно до державних гарантій. Це сприяло розробці та впровадженню в навчальний процес кафедри терапевтичної стоматології ХНМУ електронних курсів з відповідних розділів освітнього компоненту «Терапевтична стоматологія», які включали: організаційну частину, навчально-методичний комплекс, що складався з теоретичного матеріалу, методичних вказівок до виконання практичних робіт, поточного та підсумкового контролю. Для закладання фахових компетенцій, клінічного мислення використовувались ресурси сумісної роботи платформи Moodle. Це сприяло не лише активізації пізнавальної діяльності здобувачів освіти, але і надавало можливість використовувати в електронному курсі сучасні педагогічні тенденції — гейміфікація навчального процесу, принципи мікронавчання.

Для поточного контролю за допомогою ресурса «книга», створювався «віртуальний пацієнт». Здобувачам освіти пропонувалась на підставі зображень, скарг уявного пацієнта, анамнеза життя обрати додаткові обстеження у вузьких спеціалістів, якщо в цьому є необхідність, скласти план лікування та прописати алгоритм лікування. Таким чином, майбутні лікарі могли продемонструвати рівень засвоєння навчального матеріалу.

2. Орієнтація на компетентнісний підхід.

Компетентнісний підхід у вищій освіті передбачає формування у здобувачів освіти не лише теоретичних знань, а й практичних навичок, які забезпечать їхню здатність успішно виконувати професійні завдання. Актуальним є питання оновлення навчальних програм відповідно до вимог ринку праці і розвитку компетенцій, які необхідні для кар'єрного зростання майбутніх лікарів. [3, с. 58-60; 6, с.29-90]

Важливою складовою електронних курсів є сумісна робота викладача та здобувача освіти. З метою її реалізації в навчальному контенті, розміщеному на платформі Moodle, активно використовувались ресурси «вікі», «урок». Для оволодіння здобувачами освіти навичок діагностики та лікування захворювань відповідних до розділу освітнього компоненту автори використовували посилання на відкриті джерела — статті, відео, навчальна інфографіка.

3. Особистісно орієнтоване навчання.

Одним із сучасних напрямів у дидактиці є орієнтація на особистість здобувача освіти. Це означає, що процес навчання має бути адаптований до індивідуальних потреб, інтересів та рівня знань. Важливим є розвиток креативності, інтелектуальної самостійності, а також здатності до самоосвіти [1, с.30-32; 3, с. 58-60; 6, с.29-66;